

ANDRZEJ SKAWINA

ANTROPOMORFOLOGIA MIĘŚNIA STRZAŁKOWEGO TRZECIEGO

Z Zakładu Anatomii Opisowej i Topograficznej AM w Krakowie
Kierownik: prof. dr Janina Sokołowska-Pituchowa

Mięsień strzałkowy trzeci — mały i często nie zwracający uwagi mięsień stopy ludzkiej — przy bliższym zainteresowaniu staje się ciekawym obiektem badań nie tylko dla morfologów, lecz również dla przedstawicieli innych dyscyplin klinicznych, przede wszystkim ortopedów.

Dotychczasowe prace morfologiczne na ten temat poświęcone były następującym problemom: rozwojowi tego mięśnia, częstości występowania u człowieka, z uwzględnieniem odmian ludzkich oraz zmienności jego budowy, przy czym ostatnie zagadnienie rozpatrywane było prawie wyłącznie na podstawie analizy cech opisowych, z natury rzeczy ocenianych subiektywnie. Klinikistów natomiast, interesuje szczególnie częste występowanie silnie rozwiniętych form mięśnia strzałkowego trzeciego w przypadkach płaskostopia.

Celem niniejszej pracy jest ujęcie zmienności mięśnia strzałkowego trzeciego w ramy określonych typów morfologicznych w oparciu nie tylko o metodę opisową, lecz również o metodę pomiarową oraz o dane z rozwoju rodowego.

Materiał składał się ze 101 odciętych stóp łącznie z dolnym odcinkiem podudzia osób dorosłych obu płci, w tym prawych 52, lewych 49. Badany mięsień preparowano zwracając szczególną uwagę na charakter brzuśca, przebieg ścięgna i sposób jego końcowego przyczepu. Dodatkowo dokonano pomiarów długości i szerokości brzuśca i ścięgna oraz kąta odchylenia ścięgna od osi długiej podudzia. Powyższe dane pomiarowe poddano analizie statystycznej według ogólnie przyjętych zasad i wzorów.

Z danych rozwoju rodowego mięśnia strzałkowego trzeciego wynika, że jest on formą młodą i pojawia się dopiero u małych człękoksztalnych i u człowieka w związku z przyjęciem przez niego pionowej postawy ciała, co z kolei wiąże się ze zmianą funkcji stopy ludzkiej, głównie na podporową. Powstaje on przez oddzielenie części włókien mięśnia pro-

stownika palców wspólnego, a przyczep końcowy ścięga przesuwają się w kierunku bocznego brzegu stopy. To przemieszczenie przyczepu końcowego mięśnia wpływa między innymi czynnikami na bardziej pronacyjne ustawienie stopy ludzkiej.

W badanym materiale mięsień strzałkowy trzeci występował w 92,1%. Zgodnie z podstawowymi założeniami tej pracy w całości materiału kończyn z obecnym mięśniem wydzielono 4 typy morfologiczne w oparciu o następujące kryteria: 1) charakter końcowego przyczepu z podziałem na zasadniczy i dodatkowy; 2) miejsce tych przyczepów na stopie oraz kierunek przebiegu ścięga.

Przez przyczep zasadniczy rozumiano przyczep największej wiązki ścięgniastej będącej przedłużeniem osi długiej ścięga; przez dodatkowy wszystkie inne odszczepy od ścięga zasadniczego. Miejsce przyczepu zasadniczego stanowiły zwrócone do siebie powierzchnie IV i V kości śródstopia lub powierzchnia górna i zewnętrzna podstawy V kości śródstopia, w związku z czym kierunek przebiegu ścięga przesuwał się od strony przysiódkowej ku bocznemu brzegowi stopy.

Powyższą klasyfikację opisową uzupełniono danymi pomiarowymi, z których wynika, że idąc kolejno od typu I do IV wzrasta szerokość brzośca i ścięga, zmniejsza się zaś długość ścięga oraz kąt jego odchylenia od osi długiej podudzia. Biorąc pod uwagę wszystkie kryteria klasyfikacyjne (opis, pomiary i dane z rozwoju rodowego) poszczególne typy morfologiczne charakteryzują się następująco:

Typ I występuje najrzadziej w badanym materiale, bo w 10,8%; posiada tylko przyczep zasadniczy do zwróconych do siebie powierzchni IV i V kości śródstopia, wąski brzośiec, długi i wąskie ścięgno o przebiegu lekko skośnym.

Typ II występuje najczęściej — w 38,7%; charakteryzuje się podobnym przyczepem zasadniczym, lecz także obecnością przyczepów dodatkowych, pośrednią szerokością brzośca, długim i wąskim ścięgnem o przebiegu w większości przypadków lekko skośnym.

Typ III stwierdza się w 34,4%; cechuje się przyczepem zasadniczym do górnej i zewnętrznej powierzchni podstawy V kości śródstopia oraz obecnością przyczepów dodatkowych, szerokim brzoścem, szerokim długim ścięgnem o przebiegu w większości przypadków skośnym.

Typ IV występując w 16,1% posiada tylko zasadniczy przyczep do górnej i zewnętrznej powierzchni V kości śródstopia, często w postaci szerokiego wachlarza, szeroki brzośiec, szerokie krótkie ścięgno o przebiegu wyraźnie skośnym.

Nie stwierdzono różnic w częstości występowania poszczególnych typów na kończynach prawych i lewych.

Tematem dalszych badań jest ustalenie ewentualnej zależności między wyróżnionymi typami morfologicznymi a wskaźnikami stopy, przede wszystkim wskaźnikiem wysklepienia.

ANTHROPOMORPHOLOGIE DU MUSCLE PERONIÉR ANTÉRIEUR

PAR ANDRZEJ SKAWINA

L'auteur, sur la base de dissection des 101 pieds (52 droites et 49. gauches), a distingué 4 types morphologiques du muscle susdit. Les caractères distinctifs furent: 1) la mode d'insertion final du muscle, 2) la localisation d'insertion du tendon même que la direction des fibres.

ANTHROPOMORPHOLOGY OF THE THIRD FIBULAR MUSCLE

BY ANDRZEJ SKAWINA

After dissecting 101 feet (52 right, 49 left) the author separated 4 morphological types of the above mentioned muscle relying upon: 1) the character of terminal attachment and 2) points of attachment and directions of the tendon.